

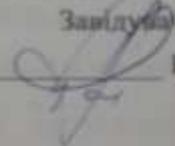
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра агрохімії та якості продукції рослинництва ім. О.І.Душечкіна

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан агробіологічного факультету,
Тонка О.Л.
2021 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

На засіданні кафедри агрохімії та якості
продукції рослинництва ім. О.І. Душечкіна
Протокол №_11 від "25" травня 2021__р.

Завідувач кафедри,
д. с.-г. наук, проф. Бикін А.В.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕХНОЛОГІЯ ХІМІЧНОЇ МЕЛІОРАЦІЇ ҐРУНТІВ

Спеціальність 201 Агрономія
Освітня програма Агрохімія і ґрунтознавство
Факультет Агробіологічний
Розробник: к.с.-г. наук, доцент Літвінова О.А.

Київ – 2021 р.

1.Опис навчальної дисципліни
Технологія хімічної меліорації ґрунтів
(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Спеціальність	201 Агрономія (шифр і назва)	
Освітня програма	Агрохімія і ґрунтознавство (шифр і назва)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	3	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (якщо є в робочому навчальному плані)	Курсова робота (назва)	
Форма контролю	<u>екзамен</u>	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2021	
Семестр	3	
Лекційні заняття	10 год.	
Практичні, семінарські заняття	-год.	
Лабораторні заняття	20 год.	
Самостійна робота	60 год.	
Індивідуальні завдання	год.	
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних самостійної роботи студента –		

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета вивчення курсу „Технологія хімічної меліорації ґрунтів“ студенти використовують знання з хімічних дисциплін, агрохімії, системи застосування добрив, рослинництва та інших, накопичених у попередні роки навчання в університеті. Програмою передбачено дати студентам теоретичні знання і практичні навички щодо раціонального використання вапнякових, гіпсових матеріалів та їх вплив на стан довкілля, врожайність та якість продукції рослинництва.

Значну увагу приділено удобренню основних польових і овочевих культур після проведення хімічної меліорації ґрунтів з метою підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва.

Завдання вивченням дисципліни є формування у фахівця теоретичних знань і практичних навичок з підтримання та відновлення родючості ґрунту, використання хімічних меліорантів у сівозміні, визначенні параметрів колообігу елементів живлення з врахуванням зон вирощування і специфіки різних сільськогосподарських культур та охорони довкілля. Знання вапнякових і гіпсових матеріалів дозволяє створити найкращі умови для живлення рослин з урахуванням властивостей різних видів і форм добрив, особливостей їх взаємодії з ґрунтом, визначенні найбільш ефективних форм, способів, строків застосування добрив.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

- **знати:** стан і перспективи хімічної меліорації в Україні та в світі;
- особливості живлення рослин та методи його регулювання;
- властивості ґрунту у зв'язку із живленням рослин і застосуванням вапнякових матеріалів;
- основні види хімічних меліорантів, способи їх отримання, властивості і особливості використання, оптимальні умови зберігання і внесення;
- роль хімічних меліорантів у сприянні попередження розвитку патогенної мікрофлори;
- **вміти:** визначити рівень забезпеченості сільськогосподарських культур поживними речовинами та забезпечити оптимальні умови їх вирощування;
- вміти розпізнавати вапнякові матеріали та забезпечити оптимальні умови для їх зберігання і транспортування;
- вміти застосовувати хімічні меліоранти сумісно з засобами захисту рослин;
- встановлювати норми та визначати форми і способи внесення хімічних меліорантів, визначити економічну та енергетичну ефективність їх застосування;
- запобігати забрудненню біосфери у процесі використання вапнякових та гіпсових матеріалів.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності; 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

фахові (спеціальні) компетентності (ФК): Здатність оцінювати, інтерпретувати й синтезувати теоретичну інформацію та практичні, виробничі і дослідні дані у галузях сільськогосподарського виробництва;

3. Програма та структура навчальної дисципліни для – повного терміну денної форми навчання.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							Заочна форма						
	тижні	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
			л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	
Змістовий модуль 1. Сучасна концепція хімічної меліорації.														
Тема 1. Вступ. Технологічні прийоми управління меліорацією земель. Вітчизняний та іноземного досвід.	2		2		4		12							
Тема 2. Кислотність і лужність ґрунту. Буферні властивості ґрунтів, значення і їх регулювання.	2		2		4		12							
Тема 3. Хімічна меліорація ґрунту за використання сучасних технологій в агрономії. Вапнування і гіпсування ґрунтів.	2		2		4		12							
Разом за змістовим модулем 1			6		12		30							
Змістовий модуль 2. Характеристика хімічних меліорантів і їх застосування														
Тема 1. Аналіз вітчизняного і зарубіжного ринку меліорантів. Класифікація вапнякових і матеріалів для гіпсування.	2		2		4		12							
Тема 3. Визначення потреби, норм і місця проведення вапнування і гіпсування ґрунтів за сучасних умов господарювання.	2		2		4		12							
Разом за змістовим модулем 2			4		8		24							
Усього годин		90	10		20		60							
Курсовий проєкт (робота) __курсова робота_			-		-		-							
<small>(якщо є в робочому навчальному плані)</small>														
Усього годин		90	10		20		60							

4. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Техніка безпеки при роботі в хімічній лабораторії. Визначення обмінної кислотності ґрунту.	2
2	Визначення гідролітичної кислотності ґрунту.	2
3.	Визначення суми поглинутих основ.	2
4	Визначення алюмінію в ґрунті.	4
5	Нетралізуюча здатність вапнякових матеріалів.	4
6	Аналіз матеріалів для гіпсування ґрунту	2
7	Визначення кальцію і магнію в ґрунті.	4
8	Розрахунок норми внесення матеріалів для вапнування та гіпсування	2
	Всього	

5. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентів.

1. Меліорація земель, характеристика гідротехнічної, культуртехнічної меліорації.
2. Групи вапнякових матеріалів та назви добрив, які входять до них.

Тестові завдання різних типів

	1. Види меліорації земель
1	Гідротехнічна, культурнотехнічна, фізична
2	Гідротехнічна, культурнотехнічна, хімічна
3	Агротехнічна, агролісотехнічна
4	Агротехнічна, агрохімічна

	2. Оптимальне значення рН для засвоєння азоту
1	2-4
2	4-6
3	6-8
4	8-10

	3. Нестача кальцію у ґрунті сповільнює поглинання рослинами:
1	Азоту, фосфору
2	Калію, бору
3	Сірки, заліза
4	Магнію, міді

	4. Вкажіть вміст солей у відсотках в ґрунтовому розчині незасолених ґрунтів
1	0,02 – 0,2
2	4,0 – 6,0
3	0,9 – 1,9

	5. Внесення в ґрунт кальцію в магнію у вигляді карбонатів, оксидів для нейтралізації його кислотності називається .....
1	

	6. Оптимальне значення рН для:
а	Буряків цукрових
1	3,5-4,0
2	4,0-4,5
3	4,5-5,5
4	7,0-7,5
б	Жита озимого
1	2,5-3,0
2	3,0-4,5
3	5,5-7,5
4	7,5-9,5

	7. Після вапнування рухливість бору в ґрунті
1	Збільшується
2	Зменшується
3	Не змінюється

	8. Вкажіть, як змінюється ефективність фосфорних добрив по фоні внесення вапнякових матеріалів
1	Збільшується
2	Зменшується
3	Не змінюється

	9. Середній винос кальцію рослинами в кг/га
1	10-40
2	40-60
3	60-120
4	120-200

	10. Здатність ґрунту протистояти вторинному підкисленню чи підлугуванню називається ...

6. Методи навчання

Словесні, наочні, практичні, лабораторні

7. Форми контролю

Захист практичних робіт, модулі, екзамен

8. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 27.12.2019 р. № 1371)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни **РДИС** (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи **РНР** (до 70 балів): **Р ДИС = Р НР + Р АТ**.

11. Рекомендована література

Основна література:

1. Агрохімія: Підручник / М.М. Городній, А. В. Бикін, Л.М. Нагаєвська. – К.: ТОВ “Алефа”, 2003. – 786 с.
2. Городній М.М. Агрохімія: Підручник. – К.: Арістей, 2008. – с. 933
3. Минеев В.Г. Агрохимия: Учебник. – М.: Изд-во МГУ, 2004. – 720 с.
4. Якість ґрунтів та сучасні стратегії удобрення: Підручник / Дж. Гофман, О. Ван Клімпут, М. Бьоме, С. Городній та ін.; Під ред. Дж. Гофмана та М.М. Городнього. – К.: Арістей, 2004. – 488 с.
5. Лісовал А.П., Макаренко В.М., Кравченко С.М. Система застосування добрив. – К.: Вища шк., 2002. – 318 с.
6. Агрохімічний аналіз: Підручник / М.М. Городій, А.В. Бикін та ін.; За ред. М.М. Городнього. – К.: Арістей, 2007. – 623 с.
7. Господаренко Г.М. Агрохімія. Підручник. – К.: ТОВ „СІК ГРУПУКРАЇНА“, 2015. – 376 с.

Додаткова література

1. Власюк П.А. Биологические элементы в жизни растений. – К.: Наукова думка, 1969. – 460 с.
2. Довідник працівника агрохімслужби / Під ред. Б.С. Носка. – К.: Урожай, 1986.
3. Лісовал А.П. Методи агрохімічний досліджень. – К.: Видавничий центр НАУ, 2001. – 247 с.

12. Інформаційні ресурси

1. Програма Агростат
2. Пакет Microsoft XL
3. Програма Nat cad

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Модуль 1

Вступ

Роль хімізації землеробства в забезпеченні населення продуктами харчування, промисловості сировиною. Хімізація землеробства як найбільш ефективний шлях інтенсифікації сільськогосподарського виробництва. Хімічна меліорація ґрунту- наукова основа ефективного її проведення. Предмет, методи дослідження, зв'язок з іншими дисциплінами.

1. Меліорація земель.

Меліорація земель, її види. Сучасна концепція хімічної меліорації. Відношення сільськогосподарських культур до реакції ґрунту.

2. Буферність ґрунту, її види і роль у регулюванні складу і властивостей ґрунтового розчину

Групи буферності: кислотно-основна, трофна, вологісна, аеральна, теплова, солонцювата-солончакова, санітарна, окисно-відновна, структурно-агрегативна.

Види буферності: кислотна, лужна, вапняного потенціалу, азотна, фосфатна, калійна, солонцевого потенціалу, окисно-відновна, гідробуферність, термобуферність, флуорна, буферність відносно важких металів.

3. Кислотність ґрунту.

Види кислотності ґрунту.

нейтралізації ґрунтової кислотності й заміщенні поглинених іонів водню іонами кальцію і магнію меліоранту;

- створенні оптимальних фізичних, водно-фізичних та інших умов життя культурних рослин;

- поліпшенні азотного режиму ґрунту внаслідок активізації діяльності корисних мікроорганізмів, особливо азотфіксувальних і нітрифікувальних бактерій;

4. Хімічна меліорація ґрунту.

Хімічна меліорація земель передбачає здійснення комплексу заходів, спрямованих на поліпшення фізико-хімічних і фізичних властивостей ґрунтів, їх хімічного складу.

5. Вапнування і гіпсування

Визначення потреби у вапнування і гіпсування.

Модуль 2

6. Аналіз вапнякових матеріалів.

Три групи вапнякових матеріалів, їх характеристика

8. Характеристика матеріалів для гіпсування.

Основні групи матеріалів їх характеристика і ефективність застосування у сільському господарстві.

9. Визначення потреби, норм і місця проведення вапнування і гіпсування ґрунтів..

Розрахунок норм хімічних меліорантів для застосування у сільськогосподарському виробництві з метою поліпшення фізико-хімічних показників ґрунту, механізм проведення застосування основних меліорантів, місце у сівозміні.

10. Значення кальцію й магнію для ґрунту і живлення рослин.

Значення основних елементів і за дією на ґрунт, наслідки нестачі кальцію і магнію у живлення рослин.